

Osoblyvosti modelei orhanizatsii prudentsiinoho bankivskoho nahliadu [Peculiarities of Prudential Banking Supervision Organizational Models] / S. V. Naumenkova, K. Yu. Tsytsyk // *Finansova infrastruktura Ukrainy: problemy ta napriamky rozvytku* : Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii, 15 lystopada 2013 r., m. Kyiv. – P. 237–240. 11. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standard. A Revised Framework. Updated November 2005: Basel Committee on Banking Supervision, 2005. – 272 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.bis.org/publ/bcbs118.pdf>. 12. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems. December 2010 (Updated June 2011): Basel Committee on Banking Supervision, 2010. – 69 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>. 13. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools. January 2013: Basel Committee on Banking Supervision, 2013. – 75 p. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>. 14. *Dyrektyva 2009/110/Yes Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 16 veresnia 2009 roku pro zapochatkuvannia, zdiisnennia ta prudentsiinyi nahliad za diialnistiu ustanov, shcho pratsiuiut z elektromnymy hroshy-ma, shcho vnosyt zminy do Dyrektyv 2005/60/Yes ta 2006/48/Yes i pryvnyiaie diiu Dyrektyvy 200/46/Yes* [Directive 2009/110/EU of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EU and 2006/48/EU and repealing Directive 2000/46/EU] [Electronic resource]. – Access mode : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=61712. 15. *Dyrektyva 2002/87/Yes Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 16 hrudnia 2002 roku pro zdiisnennia dodatkovoho nahliadu za kredytnymy ustanovamy, strakhovymy kompaniitamy ta investytsiynymy firmamy, shcho vkhodiat do finansovoho konhlomeratu, ta yaka vnosyt zminy do Dyrektyv Rady 73/239/Yes, 79/267/Yes, 92/49/Yes, 92/96/Yes, 93/6/Yes ta 93/22/Yes, a takozh Dyrektyv Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady 98/78/Yes ta 2000/12/Yes* [Directive 2002/87/EU of the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the supplementary supervision of credit institutions, insurance undertakings and investment firms in a financial conglomerate and amending Council Directives 73/239/EEC, 79/267/EEC, 92/49/EEC, 92/96/EEC, 93/6/EEC and 93/22/EEC, and Directives 98/78/EU and 2000/12/EU of the European Parliament and of the Council] [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.dfp.gov.ua>.

Інформація про авторів

Науменкова Світлана Валентинівна – докт. екон. наук, професор, завідувач кафедри банківської справи Київського національного університету імені Тараса Шевченка (03022, Україна, м. Київ, вул. Васильківська, 90а, e-mail: snaumenkova@yandex.ru).

Цицик Катерина Юрївна – аспірант кафедри банківської справи Київського національного університету імені Тараса Шевченка (03022, Україна, м. Київ, вул. Васильківська, 90а, e-mail: tsytsyk.k@gmail.com).

Информация об авторах

Науменкова Светлана Валентиновна – докт. екон. наук, профессор, заведующая кафедрой банковского дела Киевского национального университета имени Тараса Шевченко (03022, Украина, г. Киев, ул. Васильковская, 90а, e-mail: snaumenkova@yandex.ru).

Цыцык Екатерина Юрьевна – аспирант кафедры банковского дела Киевского национального университета имени Тараса Шевченко (03022, Украина, г. Киев, ул. Васильковская, 90а, e-mail: tsytsyk.k@gmail.com).

Information about the authors

S. Naumenkova – Doctor of Science in Economics, Professor, Head of the Department of Banking of Taras Shevchenko National University of Kyiv (90a Vasylykivska St., 03022, Kyiv, Ukraine, e-mail: snaumenkova@yandex.ru).

K. Tsytsyk – postgraduate student of the Department of Banking of Taras Shevchenko National University of Kyiv (90a Vasylykivska St., 03022, Kyiv, Ukraine, e-mail: tsytsyk.k@gmail.com).

*Стаття надійшла до ред.
26.11.2014 р.*

УДК 351.81:005.346

JEL Classification: J20; H83

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ПРАЦІ

Сибірцев В. В.

Розглянуто актуальну наукову проблему формування інституціонального підґрунтя для розвитку національного ринку праці та висвітлено напрями формування інформаційної підтримки процесів розвитку. Реалізація поставлених завдань обумовила виділення структурних елементів ринку праці, формалізованих у вигляді інтелектуальної карти та поданих у взаємозв'язку з відповідними елементами теоретико-методологічного базису дослідження. Також

розглянуто особливості формування й інституціоналізації простору взаємодії учасників ринку праці. Визначено особливості інституціональної динаміки національного ринку праці, які базуються на дотриманні стану його динамічної рівноваги. Подано модель процесу інституціонального проектування, адаптовану до формування суб'єктами ринку праці організаційних рутин та орієнтовану на зростання потенціалу взаємодії таких суб'єктів.

Ключові слова: ринок праці, державне регулювання, інформаційне забезпечення, інституціональне проектування, простір взаємодії.

**ОРГАНИЗАЦИЯ ИНФОРМАЦИОННО-ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ
ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА**

Сибирцев В. В.

Рассмотрена актуальная научная проблема формирования институционального обеспечения развития национального рынка труда в контексте одновременного формирования информационной поддержки процессов развития. Реализация поставленных задач обусловила выделение структурных элементов рынка труда, формализованных в виде интеллектуальной карты и представленных во взаимосвязи с соответствующими элементами теоретико-методологического базиса исследования. Также рассмотрены особенности формирования и институционализации пространства взаимодействия участников рынка труда. Определены особенности институциональной динамики национального рынка труда, подчиненные условию соблюдения состояния его динамического равновесия. Представлена модель процесса институционального проектирования, адаптированная к созданию субъектами рынка труда организационных рутин и ориентированная на рост потенциала взаимодействия таких субъектов.

Ключевые слова: рынок труда, государственное регулирование, информационное обеспечение, институциональное проектирование, пространство взаимодействия.

**ORGANIZATION OF THE INSTITUTIONAL AND INFORMATION SUPPORT
FOR STATE REGULATION OF THE LABOR MARKET DEVELOPMENT**

V. Sybirtsev

A topical scientific problem of the institutional provision of the national labor market development has been studied in the context of a simultaneous information support for the development process. Selection of the labor market structural elements formalized in the form of a mind map and presented in the interrelation with corresponding elements of the theoretical and methodological research basis has been stipulated by implementation of the tasks. Peculiarities of the formation and institutionalization of the labor market participants interaction space have been researched. Specific features of the national labor market institutional dynamics subject to maintaining its dynamic equilibrium have been identified. An institutional design model adapted to the development of organizational routines by labor market entities and oriented at their growing interaction potential has been presented.

Keywords: labor market, government regulation, information support, institutional design, interaction space.

Об'єктивна необхідність у досягненні високого рівня конкурентоспроможності держави в цілому та окремих суб'єктів господарювання, посилення тенденцій глобалізації,

необхідність інноваційного оновлення робочих місць, тенденції модернізації реального сектору економіки потребують проведення відповідних змін інституціонально-інфра-

структурної побудови ринку праці в аспекті адаптування до нових умов його функціонування та забезпечення відповідності професійно-кваліфікаційної структури робочої сили параметрам попиту на компетентності працівників. У зв'язку з цим актуалізується потреба в удосконаленні інструментів реалізації державного впливу на процеси реформування ринку праці. Інструментарій державного регулювання має враховувати наявність тенденцій самоорганізації ринку праці, коли дія ринкових механізмів узгодження попиту й пропозиції на робочу силу співвідноситься з реалізацією державної політики у сфері праці.

Державне регулювання розвитку національного ринку праці відбувається в рамках сформованої системи формальних й неформальних норм інституціонального характеру. Постійна зміна умов функціонування ринку праці спричиняє об'єктивну необхідність у перегляді й зміні змісту інститутів ринку праці. Більше того, Ю. Перський [1] взагалі процеси інституціоналізації розглядає як один із рушійних факторів економічного розвитку держави. Відповідно процеси державного регулювання розвитку ринку праці пропонуються розглядати в контексті організації управління його інституціональною динамікою. Існує широкий спектр робіт, які визначають сутність інституціональної динаміки та зводять її до перегляду інститутів [2, с. 202], запозичення норм та рутин з інших інституціональних систем [3] і оновлення формальних правил [4, с. 7]. Разом із тим дані тлумачення не враховують таких властивостей процесів розвитку, як незворотність (інституціональний підхід лише враховує залежність від попереднього шляху розвитку), а отже, потребують певного доопрацювання для завдань державного управління розвитком ринку праці.

Вирішення цих завдань вимагає подання ринку праці як інституціональної системи. Відповідно подальший виклад матеріалу статті пропонується базувати на запропонованому Хлебніковою Н. В. [5] тлумаченні інституціональної системи ринку праці. Вона ідентифікує таку систему як сукупність соціально-економічних інститутів, які відтворюють відносини учасників ринку праці (маються на увазі соціальні, трудові, політичні, правові та інші відносини, які визначаються тим чи іншим інститутом) і впливають на економічний розвиток країни в цілому. При цьому ринок праці визначається через інституціональні відносини між його учасниками.

Разом із тим безпосередньо можливість формування таких відносин виникає на основі поінформованості учасників ринку про потреби та компетентності один одного (це дозволяє говорити про доречність формування інформаційно-інституціонального простору взаємодії учасників ринку праці). Такі відносини можуть бути змодельовані зокрема через побудову мереж потреб та можливостей, розроблених авторами роботи [6]. На жаль, їх розробки призначені лише для відображення складної мережі взаємодії учасників певного економічного утворення. Вони не призначені ані для відображення інституціональних норм і правил взаємодії учасників ринку праці, ані для фіксування їх інформаційних потреб. Отже, виникає потреба у співвіднесенні процесів інституціоналізації та формування інформаційної підтримки державного управління розвитком ринку праці в рамках формування інформаційно-інституціонального простору ринку праці.

Існує певний пласт розробок, присвячених формуванню так званих економічних просторів. Так, Біяков О. А. [7] вводить поняття "економічного простору регіону", під яким розуміє взаємодію між територіально обмеженими економічними процесами задля формування бажаних результатів економічної діяльності. Пилипенко А. А. [8], у свою чергу, пропонує формування середовища взаємодії учасників інтегрованих чи кластерно-мережних структур з виділенням корисного результату від взаємодії як фактора формування такого середовища (простору взаємодії). На жаль, у даних розробках формування економічного простору розглядається переважно в контексті організації процесів взаємодії,

а не визначення інституціонального підґрунтя для регулювання такої взаємодії. Окрім того, потреба в інформаційній підтримці взаємодії учасників простору зведена лише до визначення переліку підконтрольних показників, до яких мають доступ усі учасники простору.

Метою статті є розбудова методологічного підґрунтя для регулювання інституціональної динаміки національного ринку праці через розвиток інформаційного простору та формування механізму підтримки взаємодії учасників ринку праці. У контексті реалізації мети статті слід приймати надане Новіковим А. М. [9] тлумачення методології як "вчення про організацію діяльності" [9, с. 23–25]. При цьому розвиток ринку праці передбачає проведення цілеспрямованих кількісних, якісних та структурних змін ринку праці, відповідно до яких відбувається аналогічна трансформація інституціональної структури ринку праці. Відповідно буде організовуватися діяльність щодо державного регулювання параметрів трансформації інститутів ринку праці, інакше кажучи, діяльність з інституціонального проектування ринку праці.

Наявні розробки, присвячені розкриттю змісту інституціонального проектування, можна умовно поділити на дві групи. Перша група робіт пов'язана з розкриттям загальної логіки й перебігу процесів інституціонального проектування в цілому. Це розробки таких авторів, як Таббовцев В. Л. [10] (інституціональне проектування як процес розробки правил поведінки економічних суб'єктів та відбір механізмів примусу до дотримання таких правил), Щедровицький Г. П. [11] (інституціональне проектування як створення правил координації дій учасників економічного простору), Белоусенко М. В. [12] (інституціональне проектування як розробка моделей інститутів) та Уільямсон О. І. [13] (інституціональне проектування як формування, відбір та прийняття інституціональних норм та правил).

Друга група робіт розглядає інституціональне проектування в рамках тієї чи іншої предметної області. Прикладом таких робіт є розробки Бурлуцького С. В. [14] щодо визначення інституціонального підґрунтя соціального контракту чи М. Тврдона [15] щодо формування переліку та типологізації інститутів ринку праці. На жаль, у зазначених розробках у якості предметної області також не розглядають питання державного регулювання інституціональної динаміки ринку праці. Більше того, на думку автора, сучасні динамічні умови розвитку світової та національної економік вимагають здійснення не просто інституціонального проектування ринку праці чи визначення й узагальнення інформаційних потреб його учасників. Дані процеси мають базуватися на рефлексивному підґрунті (в рамках рефлексивного інституціонального інжинірингу). Така рефлексія, по-перше, дозволить визначитися з прагненнями та бажаннями учасників ринку праці щодо змісту майбутніх інституціональних норм чи інформаційних запитів. По-друге – певною мірою відкоригувати такі прагнення й бажання.

Орієнтація на рефлексивний підхід перегукується з визначенням ієрархічного рівня старту процесу інституціонального проектування та з напрямками розповсюдження прийнятих норм й консолідації інформації ("згори донизу" чи "знизу вгору"). У даному випадку автор приймає обґрунтовану А. Е. Калініною [16, с. 21–28] ієрархічну модель інформаційного простору ринку праці. У цій моделі виділяються рівні "інформаційний простір підрозділів підприємства – підприємства – корпоративний інформаційний простір – регіональний інформаційний простір – інформаційний простір національного ринку праці". Разом із тим з метою розширення даної розробки автор пропонує в рамках наведених ієрархічних рівнів не лише проводити узагальнення інформаційних потреб, а й розробляти інституціональні норми. Авторський варіант структурування інформаційно-інституціонального простору національного ринку праці, виконаний з використанням технології побудови інтелектуальних карт, наведено на рис. 1. Тут передбачається подібність запропонованої структури простору для кожного рівня ієрархії ринку праці.

Досягнення означеної подібності міститься в рамках другого доповнення до розробок [16]. Авторська пропозиція полягає у співвіднесенні означених ієрархічних рівнів ринку праці з фрактальним його поданням. Автором пропонується розширення розробленого Варнеке Х.-Ю. [17] підходу до побудови "фрактальної фабрики" до національного рівня праці (ринок праці з огляду на розробки [17] буде розглядатися як самоорганізаційна система, заснована на рекурсивному копіюванні самоподібних агентів). При цьому подана на рис. 1 структура характеризуватиме так звану "мінімальну економічну систему", норми й правило роботи якої поширюватимуться на більш високі рівні ієрархії. Відмінності в інституціональному проектуванні при цьому полягатимуть у досягненні відповідності інституціональних норм та інформаційних потреб різним рівням ієрархії.

Саме прийняття фрактального підходу дозволяє досягти інтеграції інституціональних норм, які відповідають різним рівням ієрархії національного ринку праці. Більше того, формування інституціональних норм відповідно до запропонованого підходу дозволяє підтримувати стан динамічної рівноваги національного ринку праці як відкритої інституціональної системи. Перехід між рівнями фрактального подання ринку праці, у свою чергу, забезпечуватиме інтеграцію норм та ментальних моделей усіх учасників ринку праці, таких, як працівники, працедавці та об'єднання працедавців, профспілки, державні служби зайнятості та недержавні структури з підтримки зайнятості, органи моніторингу й регулювання трудової міграції тощо.

Разом із тим ієрархічне подання ринку праці накладає ряд обмежень на процес інституціонального проектування. З одного боку, в рамках прийняття фрактального підходу можна стверджувати, що кожен виділений за такого підходу рівень є самостійною системою, яка наслідуює структуру та зв'язки материнської системи. Відповідно, з одного боку, ринок праці можна розглядати як ієрархічну систему з подібних (самоподібних в термінах [17]) елементів. З іншого боку, правильним є акцентування Шульцом Д. Н. [18, с. 211] можливості появи відмінних властивостей у разі переходу між ієрархічними рівнями економічної системи, яка описана за допомогою фрактального підходу. На думку автора, можливість появи властивостей слід передбачити в підходах до формування й трансляції інституціональних норм за умови ієрархічної побудови ринку праці.

Отже, з урахуванням означеного теоретичного підґрунтя можна розробити модель організації інформаційно-інституціональної підтримки державного регулювання розвитку ринку праці. Оскільки методологічно така підтримка подана як інституціональне проектування бажаного стану ринку праці як інституціональної структури, можна скористатись інструментарієм побудови мереж Петрі. Авторський варіант такої моделі наведено на рис. 2.

Державне регулювання ринку праці, відповідно до означеного на рис. 2 підходу, зводиться до визначення змісту (регламентування) інститутів ринку праці, які визначають систему ролей (роль у даному випадку розглядається як стереотип чи базисне правило поведінки) учасників ринку праці. Така пропозиція дозволяє державну політику у сфері зайнятості подати через механізм забезпечення дотримання прийнятих норм. Відповідно суб'єктом державного регулювання ринку праці є так званий "фахівець з інституціонального проектування" [10; 12], завдання якого зводиться до визначення таких норм і правил взаємодії учасників ринку праці, які сприятимуть гармонізації

їх інтересів (зрозуміло, з урахуванням інтересів держави, розподілених уздовж фрактальних рівнів ринку праці). Безпосередньо ж робота моделі розкривається спрацюванням переходів ($\{t\}$) та сприйняттям переліку подій ($\{p\}$). Опис подій та переходів можна подати в розрізі трьох змістових блоків, підпорядкованих задекларованим відповідно до рис. 1 елементам сформованого простору. Такі елементи змодельовані позицією p . Безпосередньо ж інтеграція вироблених інституціональних правил та елементів інформаційного забезпечення з уже наявними задається переходом t . Далі слід дати характеристику складовим моделі з рис. 2.

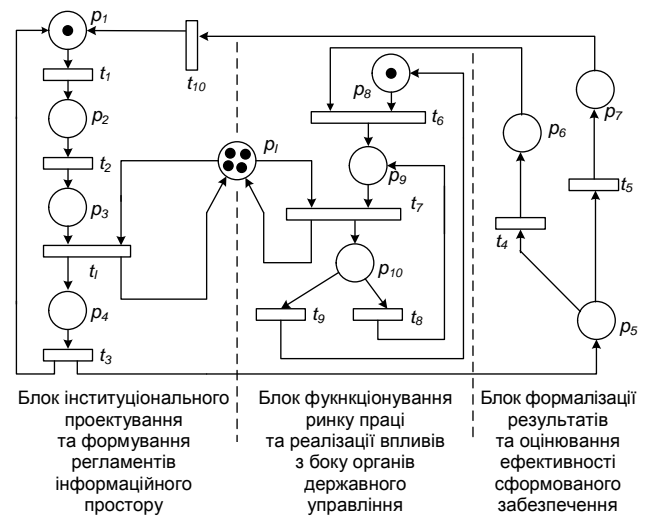

Рис. 2. Схема процесу організації інформаційно-інституціональної підтримки державного регулювання розвитку ринку праці

Блок інституціонального проектування параметрів функціонування ринку праці передбачає наявність таких позицій: p_1 – постановка задачі формування інформаційно-інституціонального простору ринку праці; p_2 – фіксування настанов державної політики у сфері праці; p_3 – фіксування переліку ментальних моделей учасників ринку праці; p_4 – результати розподілу інституціональних норм та правил за фрактальними рівнями ринку праці. Проходження даних позицій визначається наступними переходами: t_1 – формування переліку потреб учасників ринку праці в інформаційному забезпеченні та визначення аспектів їх діяльності, які потребують інституціонального регламентування; t_2 – співвіднесення державної політики на ринку праці з ментальними моделями й організаційними рутинами його учасників; t_3 – передача повідомлення про завершення процесу проектування інформаційно-інституціонального простору ринку праці; t_{10} – старт процесу перегляду сформованих інституціональних норм та правил.

Логіка блоку оцінювання ефективності сформованого інформаційно-інституціонального забезпечення розкривається через наступне: p_5 – змістове наповнення наведеного на рис. 1 інформаційно-інституціонального простору; t_4 (t_5) – спрацювання переходу свідчить про сприйняття (несприйняття) параметрів простору учасниками ринку праці; p_6 – подання формалізованих алгоритмів дій учасників ринку праці у взаємозв'язку з характеристикою потрібної їм інформації; p_7 – зафіксовані невідповідності у сформованому інформаційно-інституціональному забезпеченні.

Відносно даного блоку, слід звернути увагу на ряд особливостей авторського матеріалу на рис. 1. Так, у зазначених розробках щодо побудови економічного простору [7; 8] відсутні згадування про визначення ефективності. При цьому, наприклад, Козарезенко Л. В. [19] мету державного регулювання на ринку праці зводить до розвитку людського потенціалу та підвищення якості життя, що розглядаються як критерії ефективності функціонування ринку праці. З огляду на це визначення ефективності сформоване забезпечення виділено в окремий блок моделі та подано як самостійний елемент наведеної на рис. 1 структури.

Блок державного регулювання функціонування ринку праці розкривається через використання зафіксованих в елементі p_i інституціональних норм та правил. Модель даного блоку зводиться до наступного: p_8 – початковий етап життєвого циклу сформованих інститутів ринку праці; t_6 – сприйняття повідомлення про старт етапу функціонування ринку праці; p_9 – настанови державної політики у сфері зайнятості; t_7 – функціонування ринку праці в рамках сформованих орієнтирів для його державного регулювання; p_{10} – оцінювання результативності роботи в рамках сформованих норм та достовірності отримуваної суб'єктами ринку інформації; t_8 – перехід на новий цикл функціонування ринку праці в рамках поточної конфігурації інформаційно-інституціонального простору; t_9 – ідентифікована потреба в новому циклі інституціонального проектування.

Слід звернути увагу на те, що процес формування чи перегляду інституціональної структури передбачає врахування на одному рівні фрактального подання норм та правил, прийнятих на іншому рівні ієрархії ринку праці. Логіка такого врахування наведена на рис. 3, який розкриває поданий на рис. 2 перехід t_i . Такий підхід в цілому відповідає пропозиції Шульца Д. Н. [18, с. 212] про те, що на верхніх рівнях ієрархічного подання учасників ринку праці недоречно розглядати як окремих економічних суб'єктів. На таких рівнях процес інституціонального проектування оперує поняттям комплексного учасника ринку, що є системою учасників ринку праці з підпорядкованих рівнів, які вступили у взаємодію один з одним. У такому випадку стає доречним застосування мультиагентського моделювання, коли у відповідність окремому агенту ставиться не один, а сукупність учасників ринку праці.

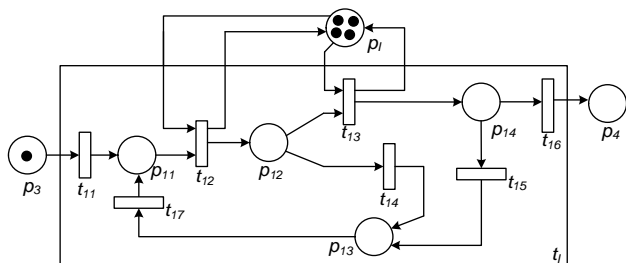

Рис. 3. Розкриття фрактальної логіки формування інституціональних правил та елементів інформаційного забезпечення державного регулювання розвитку ринку праці

Логіка означеного на рис. 3 підходу розкривається наступними подіями: p_{11} – визначення підходу до розробки інституціонального правила; p_{12} – формулювання інституціонального правила в рамках поточного фракталу ринку

праці; p_{13} – фіксування невідповідностей у розробленій інституціональній нормі; p_{14} – остаточне формулювання інституціональної норми з урахуванням його транслявання за рівнями ієрархічної побудови ринку праці.

Виникнення таких подій розкривається в рамках наступної системи переходів: t_{11} – старт розподілу складових простору з рис. 1 за рівнями фрактального подання ринку праці; t_{12} – формулювання альтернатив (розробка інституціонального правила, залишення його без змін або формулювання нового правила); t_{13} – співвіднесення (трансляція) правила з підпорядкованими рівнями фрактального подання ринку праці; t_{14} , t_{15} – сформовані інституціональні правила та атрибути інформації чи баз даних потребують перегляду; t_{16} – інтеграція розробленого правила у формований простір; t_{17} – коригування інституціональних альтернатив.

Таким чином, у статті наведено підхід до формування інформаційно-інституціональної підтримки державного регулювання розвитку ринку праці. При цьому розвиток ринку праці подано в контексті рефлексивного визначення бажаного майбутнього стану ринку як інституціональної структури, а управління розвитком співвіднесено з виділенням відповідного інформаційного простору взаємодії учасників ринку праці. Разом із тим необхідне проведення структуризації інститутів та баз даних, які формують пропонувані інформаційно-інституціональний простір. При цьому актуалізується розробка підходу до формалізованого подання інституціональних правил задля надання можливості їх доведення до учасників ринку праці. Формування ж запропонованого простору потребує й певної інфраструктурної підтримки. Орієнтація на фрактальний підхід дозволяє використати можливості хмарних технологій та подати взаємодію між рівнями фрактального подання ринку праці як системи сервісів щодо транслявання організаційних знань та інституціональних норм. Саме вирішення означених завдань і буде здійснене в подальших дослідженнях автора.

Література: 1. Перський Ю. Інституціоналізація громадянського суспільства як чинник розвитку економіки / Ю. Перський, Ю. Дубровська // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 5 (155). – С. 29–35. 2. Олейник А. Н. Інституціональна економіка / А. Н. Олейник. – М.: ИНФРА-М, 2002. – 416 с. 3. Полтерович В. М. Стратегії інституціональних реформ: перспективні траєкторії / В. М. Полтерович // Економіка і математическі методи. – 2006. – № 1. – С. 3–18. 4. Кузьминов Я. Інститути: от заимствования к выращиванию / Я. Кузьминов, В. Радаев, А. Яковлев // Вопросы экономики. – 2005. – № 5. – С. 5–27. 5. Хлебникова Н. В. Рынок труда в институциональной системе [Электронный ресурс] / Н. В. Хлебникова // Экономический журнал. – 2011. – № 2 (22). – Режим доступа : http://econo.micarggu.ru/2011_2/hlebnikova.pdf. 6. Витгих В. А. Мультиагентная среда для мониторинга показателей деятельности органов исполнительной власти и показателей качества жизни населения [Электронный ресурс] / В. А. Витгих, Д. В. Волхонцев, П. О. Скобелев. – Режим доступа : <http://www.kg.ru/support/library/lifequality/>. 7. Бияков О. А. Теория экономического пространства: методологический и региональный аспекты / О. А. Бияков. – Томск : Томский университет, 2004. – 264 с. 8. Пилипенко А. А. Концепция стратегической интеграции суб'єктів господарювання // Економіка розвитку. – 2008. – № 3 (47). – С. 48–51. 9. Новиков А. М. Методология / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М.: СИНТЕГ, 2007. – 668 с. 10. Тамбовцев В. Л. Основы институционального проек-

тирования / В. Л. Тамбовцев. – М. : МГУ, 2003. – 136 с. 11. Щедровицкий Г. П. Путеводитель по основным понятиям и схемам методологии Организации, Руководства и Управления : хрестоматия / Г. П. Щедровицкий. – М. : Дело, 2004. – 208 с. 12. Белоусенко М. В. Загальна теорія організації: організаційна еволюція індустріальної економіки: монографія / М. В. Белоусенко. – Донецьк : ДонНТУ, 2006. – 432 с. 13. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма: Фирмы, рынки, "отношенческая" контракция / О. И. Уильямсон. – СПб. : Лениздат, 1996. – 702 с. 14. Бурлуцкий С. В. Стратегія соціального контракту: держава – підприємство – людина / С. В. Бурлуцкий, С. В. Бурлуцька // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 9–10. – С. 91–94. 15. Тврдон М. Інститути ринку праці та їх вплив на функціонування ринку праці / М. Тврдон // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 7 (145). – С. 483–492. 16. Калинина А. Э. Развитие информационного пространства регионального рынка труда и занятости : дис. ... докт. экон. наук : 08.00.05 / А. Э. Калинина. – Волгоград : Волгоградский государственный университет, 2005. – 402 с. 17. Варнеке Х.-Ю. Революция в предпринимательской культуре / Х.-Ю. Варнеке ; пер. с нем. – М. : Наука, 1999. – 280 с. 18. Шульц Д. Н. Иерархическая экономика, уровни и методы их анализа / Д. Н. Шульц // Вестник ОГУ. – 2006. – № 10. – С. 210–216. 19. Козарезенко Л. В. Державне регулювання розвитку людського потенціалу в контексті політики підвищення якості життя населення / Л. В. Козарезенко // Економіка розвитку. – 2014. – № 1 (69). – С. 55–63.

References: 1. Perskyi Yu. *Institutsionalizatsiia hromadianskoho suspilstva yak chynnnyk rozvytku ekonomiky* [Institutionalism of Civil society as a Factor of Economy Development] / Yu. Perskyi, Yu. Dubrovska // Aktualni problemy ekonomiky. – 2014. – No. 5 (155). – P. 29–35. 2. Oleynik A. N. *Institutsionalnaya ekonomika* / A. N. Oleynik. – M. : INFRA-M, 2002. – 416 p. 3. Polterovich V. M. *Strategii institutsionalnykh reform: perspektivnye traektorii* [Institutional Reform Strategies : Prospects and Trajectories] / V. M. Polterovich // Ekonomika i matematicheskie metody. – 2006. – No. 1. – P. 3–18. 4. Kuzminov Ya. *Instituty: ot zaimstvovaniya k vyrashchivaniyu* [Institutes: from Borrowing to Forming] / Ya. Kuzminov, V. Radaev, A. Yakovlev // Voprosy ekonomiki. – 2005. – No. 5. – P. 5–27. 5. Khlebnikova N. V. *Rynok truda v institutsionalnoy sisteme* [Labour Market in the Institutional System] [Electronic resource] / N. V. Khlebnikova // Ekonomicheskii zhurnal. – 2011. – No. 2 (22). – Access mode : http://economicargu.ru/2011_2/hlebnikova.pdf. 6. Vittikh V. A. *Multiagentnaya sreda dlya monitoringa pokazateley deyatelnosti organov ispolnitelnoy vlasti i pokazateley kachestva zhizni naseleniya* [Electronic resource] / V. A. Vittikh, D. V. Volkhontsev, P. O. Skobelev. – Access mode : <http://www.kg.ru/support/library/lifequality/>. 7. Biyakov O. A. *Teoriya ekonomicheskogo prostranstva: metodologicheskii i regionalnyy aspekty* / O. A. Biyakov. – Tomsk : Tomskiy universitet, 2004. – 264 p. 8. Pylypenko A. A. *Kontseptsiiia stratehichnoi intehratsii subiektiv hospodariuvannia* [The Concept of Economic Entities' Strategic Integration] // Ekonomika rozvytku. – 2008. – No. 3 (47). – P. 48–51. 9. Novikov A. M. *Metodologiya* / A. M. Novikov, D. A. Novikov. – M. : SINTEG, 2007. – 668 p. 10. Tambovtsev V. L. *Osnovy institutsionalnogo proektirovaniya* / V. L. Tambovtsev. – M. : MGU, 2003. – 136 p. 11. Shchedrovitskiy G. P. *Putevoditel po osnovnym*

ponyatiyam i skhemam metodologii Organizatsii, Rukovodstva i Upravleniya : khrestomatiya. – M. : Delo, 2004. – 208 p. 12. Belousenko M. V. *Zahalna teoriia orhanizatsii: orhanizatsiina evoliutsiia industrialnoi ekonomiky: monohrafiia* [The General Theory of Organization : Industrial Economy Evolutional Organization : monograph] / M. V. Belousenko. – Donetsk : DonNTU, 2006. – 432 p. 13. Uilyamson O. I. *Ekonomicheskie instituty kapitalizma: firmy, rynki, "otnoshencheskaya" kontraktatsiya* / O. I. Uilyamson. – SPb. : Lenizdat, 1996. – 702 p. 14. Burlutskiy S. V. *Stratehiia sotsialnoho kontraktu: derzhava – pidpriemstvo – liudyna* [Social Contact Strategy : State – Company – Man] / S. V. Burlutskiy, S. V. Burlutska // Ekonomichnyi chasopys – XXI. – 2013. – No. 9–10. – P. 91–94. 15. Tvrdon M. *Instytuty rynku pratsi ta yikh vplyv na funktsionuvannia rynku pratsi* [Labour Market Institutions and Their Impact on the Labour Market Functioning] / M. Tvrdon // Aktualni problemy ekonomiky. – 2013. – No. 7 (145). – P. 483–492. 16. Kalinina A. E. *Razvitie informatsionnogo prostranstva regionalnogo rynku truda i zanyatosti* : dis. ... dokt. ekon. nauk : 08.00.05 / A. E. Kalinina. – Volgograd : Volgogradskiy gosudarstvennyy universitet, 2005. – 402 p. 17. Varneke Kh.-Yu. *Revolutsiia v predprinimatelskoy kulture* / Kh.-Yu. Varneke ; per. s nem. – M. : Nauka, 1999. – 280 p. 18. Shults D. N. *Ierarkhicheskaya ekonomika, urovni i metody ikh analiza* [Hierarchy Economy, Levels and Methods of Their Analysis] / D. N. Shults // Vestnik OGU. – 2006. – No. 10. – P. 210–216. 19. Kozarezhenko L. V. *Derzhavne rehulivannia rozvytku liudskoho potentsialu v konteksti polityky pidvyshchennia yakosti zhyttia naselennia* [State Regulation of Human Development Potential in Terms of Improvement of Population Life Standards] / L. V. Kozarezhenko // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 1 (69). – P. 55–63.

Інформація про автора

Сибіртцев Володимир Васильович – канд. экон. наук, доцент кафедри економіки праці та менеджменту Кіровоградського національного технічного університету (25006, Україна, м. Кіровоград, пр. Університетський, 8, e-mail: sybirtsev@ukr.net).

Інформація об авторе

Сибирцев Владимир Васильевич – канд. экон. наук, доцент кафедры экономики труда и менеджмента Кировоградского национального технического университета (25006, Украина, г. Кировоград, пр. Университетский, 8, e-mail: sybirsev@ukr.net).

Information about the author

V. Sybirtsev – PhD in Economics, Associate Professor of Labor Economics and Management Department of Kirovohrad National Technical University (8 University Ave., 25006, Kirovohrad, Ukraine, e-mail: sybirtsev@ukr.net).

Стаття надійшла до ред.
01.12.2014 р.